

Wiedza o geologii i historii torfowisk, a strategia ich aktywnej ochrony

Kazimierz Tobolski*

W dokumentacjach rezerwatów torfowiskowych spotykamy sporadyczne przypadki powołania się na historię zbiorników akumulacji biogenicznej, a jeszcze rzadziej notowane są wzmianki o strukturze geologicznej chronionych torfowisk.

Brak zainteresowania geologią i przeszłością geologiczną torfowisk jest niemal powszechnie praktykowanym zwyczajem zarówno przy wnioskowaniu o status prawny obiektów torfowiskowych, jak i w planach ich ochrony. Skutki ignorowania tej wiedzy nieraz można oglądać w torfowiskowych rezerwach, w których świat roślinny uległ niekorzystnym przekształceniom często dopiero po ustanowieniu tam prawnej ochrony. Przeważnie nie trafia do przekonania oczywisty fakt, że o przyszłym losie torfowiska decyduje ukształtowany przez tysiąclecia spłot hydrogeologicznych uwarunkowań. Opierając się na tej prawdzie, właśnie geologia i historia torfowisk powinny mieć rangę podstawowego kryterium oceniającego dyna-

mikę i ich przyszłą egzystencję. To struktura geologiczna torfowiska umożliwia funkcjonowanie najważniejszemu czynnikowi ekologicznemu torfowisk, o czym poucza hydrogeologia zbiorników akumulacji biogenicznej.

Ponadto właśnie geologia i historia torfowisk są kluczem do poznania naturalności i stopnia rozwoju torfowisk, gdyż torfy i osady podtorfowe należą do idealnych rejestratorów wszystkich zdarzeń z przeszłości tych zbiorników. Umożliwiają śledzenie przemian hydrologicznych w obrębie obiektu i w jego otoczeniu, przechowują informacje o pokrywie roślinnej każdej z faz rozwoju torfowiska i rejestrują antropogeniczne przekształcenia. Tak wszechstronnego spojrzenia na torfowiskowe ekosystemy nie zdoła zapewnić analiza współczesnej roślinności. Wnioskowania na jej podstawie są subiektywne, a niekiedy wręcz błędne, w każdym razie zbyt skąpe, aby wyłącznie na nich opierać sterowanie przyszłymi losami torfowiskowych rezerwatów. W tym celu należy dysponować dokładnym rozpoznaniem paleoekologicznym. W każdym planie ochrony wskazane zadania czynnej ochrony muszą wynikać z solidnej wiedzy o przeszłości ekologicznej zbiorników akumulacji biogenicznej, wspartej dobrym poznaniem ich budowy geologicznej.

*Zakład Biogeografii i Paleoekologii, Uniwersytet im. A. Mickiewicza, ul. Fredry 10, 61-701 Poznań